

שהוא ממשפחת אלימלך ולא ממשפחתך¹³⁹, מכל מקום יהיה "לך למשיב נפש"¹⁴⁰.
 "משבעה בנים", שבעה בגימטריא שמואל¹⁴¹ - תלד שמואל קלב¹⁴².

כ-כא: וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת נַחֲשׁוֹן, וְנַחֲשׁוֹן הוֹלִיד אֶת שְׁלֵמָה. וְשְׁלֵמָן הוֹלִיד אֶת בְּעֻז, וּבְעֻז הוֹלִיד אֶת עֹבֵד.¹²³⁴⁵⁶⁷

"את¹⁴³ שלמה, ושלמון", ובדברי הימים (דה"א ז יא) כתיב: "שלמא"¹⁴⁴, הרי ג' שמות¹⁴⁵. 'שלמה' - על שם ששלמה שנים¹⁴⁶ היו משמת שלמה המלך עד שחרב הבית¹⁴⁷; ושלמון שנים¹⁴⁸ היו משנה קלג שכיבשו וחילקו עד שנבנה בית המקדש¹⁴⁹; ושלמא שנים¹⁵⁰ היו משנה רביעית לגלות יהויכין קלד¹⁵¹. כל¹⁵² פסוקים של רות מתחילין בו' חוץ מח' פסוקים¹⁵³, לפי שנדבקה בעם שנימולין

שנה עברו ממיתת שלמה המלך עד שחרב הבית. ולא דק רבינו בהפרש האחד שבגימטריא, שאין להקפיד בכך [ראה: ספר גימטריאות, א, אות ד, עמ' ד, הערה 25], או שאכן 375 שנה היו ממיתת שלמה המלך עד חורבן הבית, כי ה"שנה היתירה, הוא שנחרב בה הבית", כדברי ערוגת הבושם, א, עמ' 298, המביא לרמז הנוכחי: "נכתב 'שלמה'... רמז לשנות בנין הבית. שלמה [בגימטריא] שע"ה שנים, ול"ו שני מלכותו משנה רביעית למלכותו שהתחיל לבנות הבית, הרי תי"א, ושנה היתירה, הוא שנחרב בה הבית". וראה גם: טעמי רות, עמ' יד.

148 = 426 שנים.
 149 שהרי בית מקדש ראשון נבנה 480 שנה לאחר צאת ישראל ממצרים (עי' מל"א ו א). הפחת מסך זה 54 שנה [הם: 40 שנה ששהו במדבר (עי' במדבר יד לד) + 14 שנה לכיבוש וחילוק הארץ (עי' זבחים קיח ע"ב; נדה מז ע"א)], הרי ש-426 שנים היו מסוף הכיבוש והחילוק עד בנין בית המקדש [לרמז אחר, אך דומה, על 'שלמון שנים', ראה: ספר גימטריאות, א, אות רצב, עמ' שיג].

150 = 371 שנים.
 151 כלומר, 371 שנה (= 'שלמא שנים') היו מהשנה הרביעית למלכות שלמה שבה החל לבנות את בית מקדש ראשון (עי' מל"א ו א) ועד שגלה יהויכין. אולם לא ידעתי לכוון את החשבון, שהרי בית ראשון עמד 410 שנה (עי' יומא ט ע"א), ויהויכין גלה 11 שנה קודם חורבנו (עי' מגילה יא ע"ב), הרי ש-399 שנה עברו מהשנה הרביעית ועד גלות יהויכין, יותר מגימטריאת 'שלמא', רצ"ע.
 152 מכאן ועד סוף סודי רות מובא, בהשמטות, בתוספות השלם, רות ד כב, אות ה.

139 לעיל, ב א: "ולנעמי מודע לאישה, איש גבור חיל ממשפחת אלימלך, ושמו בועז". אמנם ראה בבא בתרא צא ע"א: "אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי, כולן בני נחשון בן עמינדב הן". היינו, בועז היה גם ממשפחת נעמי, רצ"ע.

140 ל"מ מקור וחבר לביאור זה.
 141 = 377. ואות מ' שב'משבעה' אינה נכללת בגימטריא, שאינה אלא מאותיות השימוש ולא מגוף התיבה.

142 כוונתו למבואר בתוספות השלם, כאן, אות ג: "משבעה בנים", תלד בן שימשח אותו שמואל למלכות. והכוונה לדוד, ששמואל משחו למלכות, עי' שמ"א טז יב-יג. אך ל"מ שלכך נדרש פסוק דידן.

143 ענין זה מובא בתוספות השלם, פסוק כ, אות ב.

144 שם נאמר: "ונחשון הוליד את שלמא, ושלמא הוליד את בועז". הרי, ש'שלמא' הנזכר שם הוא 'שלמה' - 'שלמון' האמור כאן.

145 לאדם אחד. ומכיוון שמאותו אדם יצאה מלכות בית דוד (עי' להלן, פסוקים כ-כב), רומז רבינו בשמותיו הכפולים מאורעות מרכזיים שארעו לשולשלת מלכות בית דוד.

146 = 375 שנים.

147 בית המקדש הראשון. שלמה המלך החל לבנותו בשנה הרביעית למלכותו (עי' מל"א ו א, ובמפרשים), ומלכותו ארכה 40 שנה (עי' שם יא מב), הרי שבשעה שמת היה כבר בית המקדש קיים 36 שנה. וכשנפחית סך זה מ-410 השנים שבית מקדש ראשון עמד (עי' יומא ט ע"א), יעלה ש-374

לשמונה קלה¹⁵⁴. וכן פרשת 'ויהי מקץ' (נראשית מא ל - מד יט), דאיירי באסנת בת פוטיפרע¹⁵⁵, מתחילין כל הפסוקים בו' חוץ מח' קל¹⁵⁶, מזה הטעם¹⁵⁷.

השיבונו אליך" (שם, פסוק ח); 20, "אשר ימצא איתו מעבדיך ומת" (שם, פסוק ט).

לפיכך נראה לתקן: 'וכן פרשת וישב...' (בראשית לו א - מ כג). וכך הוא במקבילות, עי' להלן, הערה 157. כי למרות שלפנינו בפרשת 'וישב' ישנם תשעה פסוקים שאינם פותחים באות ו', נראה שבמסורה שעמדה לפני בעל מדרש לקח טוב, מקור רבינו (עי' להלן, הערה 157), נכתב: "ואין שר בית הסוהר" (פסוק מס' 5 דלהלן), בתוספת ו', כי שם נימנו כל שמנות הפסוקים והושמט פסוק זה!

ואלו הם הפסוקים שבפרשת 'וישב' שאינם פותחים באות ו' לפי המסורה שלפנינו: 1, "אלה תולדות יעקב, יוסף בן שבע עשרה שנה" (לו ב); 2, "לכו ונמכרנו לישמעאלים ונדנו אל תהי בו" (שם, פסוק כז); 3, "היא מוצאת, והיא שלחה אל חמיה לאמור" (לח כה); 4, "איננו גדול בבית הזה ממני" (לט ט); 5, "אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו" (שם, פסוק כג); 6, "בעוד שלושת ימים ישא פרעה את ראשך" (מ יג); 7, "כי אם זכרתי אֶתְךָ כאשר ייטב לך" (שם, פסוק יד); 8, "כי גונב גונבתי מארץ העברים" (שם, פסוק טו); 9, "בעוד שלושת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך" (שם, פסוק יט).

אמנם אם נסכים לתיקון המוצע ('וכן פרשת וישב...') לא יוכנו דברי רבינו 'דאיירי באסנת בת פוטיפרע', הרי בפרשת 'וישב' היא אינה נזכרת כלל! וצ"ע. ועי' ספר קושיות, שם (להלן, סוף הערה הבאה), עמ' קפו, הערה 476.

157 לרמז, שאסנת בת פוטיפרע נתגיירה ונדבקה בעם הנימולים לשמונה. אמנם כל זה הוא לשיטה שאסנת היתה בתו של פוטיפרע נראה, לדוגמא: מדרש שמואל, כח ה; מדרש שכל טוב, בראשית לט א, היינו גוייה מעיקרא, כי לסוברים שהיתה בת דינה בת יעקב נראה: פרקי דר"א, פרק לז, היתה ישראלית מעיקרא ולא גיורת, ולא שייך לומר בה ש'נדבקה בעם שנימולים לשמונה' ולהשוותה לרות המואביה שנתגיירה נאמנם, גם אם אסנת היתה בת דינה ניתן לומר עליה ש'נדבקה בעם שנימולים לשמונה', בכך שנישאה ליוסף ולא לאחד מגויי הארץ. ודוחק.

מקור כל הענין במדרש לקח טוב, סו"פ וישב, בראשית מ כג, ושם גם נתבאר מדוע רובם המכריע של פסוקי פרשת 'וישב' (עי' לעיל, הערה 156)

153 אלו שמנות הפסוקים שבמגילת רות שאינם מתחילים באות ו': 1, "יתן ה' לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה" (א ט); 2, "שובנה בנותי לכן, כי זקנתי מהיות לאיש" (שם, פסוק יב); 3, "הלהן תשברנה עד אשר יגדלו" (שם, פסוק יג); 4, "באשר תמותי אמות, ושם אקבר" (שם, פסוק יז); 5, "אני מלאה הלכתי, וריקם השיבני ה'" (שם, פסוק כא); 6, "עניך בשדה אשר יקצורון" (ב ט); 7, "ישלם ה' פעלך, ותהי משכורתך שלימה" (שם, פסוק יב); 8, "ליני הלילה, והיה בבוקר..." (ג יג). והם כבר צוינו בקצרה בתוספות השלם, רות ד כב, אות א; טעמי רות, ס"ע יב.

154 כך ברו"ז, ב ח: "כל ראשי פסוקים של רות ווי"ן, חוץ משמונה פסוקים, מפני שדבקה לבני ברית שניתנה לשמונה; ומפני זה כל ראשי פסוקים ווי"ן, כלומר, ווי לדור שגבוריו ירודין". ועי' במדרש לקח טוב, שם (להלן, הערה 157).

155 ענין אסנת בת פוטיפרע שבפרשת 'ויהי מקץ', הוא בבראשית מא מה-נ.

156 הדברים ככתבם תמוהים ביותר, כי 20 פסוקים שאינם פותחים באות ו' מצויים בפרשת 'ויהי מקץ'! ואלו הם: 1, "פרעה קצף על עבדיו" (מא י); 2, "שבע פרות הטובות, שבע שנים הנה" (שם, פסוק כו); 3, "הוא הדבר אשר דברתי אל פרעה" (שם, פסוק כח); 4, "הנה שבע שנים באות" (שם, פסוק כט); 5, "יעשה פרעה ויפקד פקידים על הארץ" (שם, פסוק לד); 6, "אתה תהיה על ביתי, ועל פיך ישק כל עמי" (שם, פסוק מ); 7, "כולנו בני איש אחד נחנו" (מב יא); 8, "בזאת תבחנו, חי פרעה" (שם, פסוק טו); 9, "שלחו מכם אחד, ויקח את אחיכם" (שם, פסוק טז); 10, "אם כנים אתם, אחיכם אחד יאסר בבית משמרכם" (שם, פסוק יט); 11, "דיבר האיש אדוני הארץ איתנו קשות" (שם, פסוק ל); 12, "שנים עשר אנחנו אחים בני אבינו" (שם, פסוק לב); 13, "אם ישך משלח את אחינו איתנו" (מג ד); 14, "אנכי אערבנו, מידי תבקשנו" (שם, פסוק ט); 15, "כי לולא התמהמהנו, כי עתה שבנו זה פעמיים" (שם, פסוק י); 16, "הבוקר אור, והאנשים שולחו המה וחמוריהם" (מד ג); 17, "הם יצאו את העיר, לא הרחיקו" (שם, פסוק ד); 18, "הלוא זה אשר ישתה אדוני בו" (שם, פסוק ה); 19, "הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחותינו

ענין קלז אחר 158: לפי שח' צדיקים מלכים יצאו מרות: דוד, שלמה, עוזיה, יותם, חזקיה, אסא, יהושפט, צדקיה 159.
למה ניתנה תורה למשה ובחדש סיון ועל סיני? קלח לפי שמשנה וסיני וסיון גימטריא תרי"ג 160.

צדיקים גמורים, מהם בינונים, מהם רשעים גמורים; ספר גימטריאות, א, אות רצא, עמ' שיג: "הבי המטפחת" (רות ג טו), הבי [=17] מלכים היו מדוד עד 'אשיהו', ועיי"ש הערה 101. היינו, ש-17 מלכים יצאו מרות המואביה [ואם נמנה גם את דוד ושלמה, יהיו 19 מלכים. וזהו חשבון הפייטן בפיוטו 'ארוגין וחמודין' המונה את עוזיהו כמלך יהודה ה-11: "מלכא בתרא עשיראה צלה לנגדא" (מחזור שבועות, מהדורת י' פרנקל, ירושלים תשס, פיוט תרגום לדיבר העשירי, עמ' 551). וכוונתו לעוזיהו, עיי"ש].

והנה, איתא במדרש תדשא, פרק כ (אומ"ד, עמ' 484 סוט"א): "עשרה מלכי רשעים היו בישראל, וגזר על עשרת השבטים שיצאו מן הארץ לגולה. ואלו הם המלכים הרשעים ביהודה: רחבעם, יהויקים, צדקיהו - כנגד עשרה דורות מאדם ועד נח, שסרחו במעשיהם והמתין להם המקום עד שהביא מימי המבול". ואם נשמיט מרשימת מדרש שכל טוב את המלכים הרשעים שנימנו במדרש תדשא, יעלו בידנו שמונה מלכים צדיקים, הם: אביה, אסא, יהושפט, עוזיהו, יותם, חזקיהו, יאשיה, יכניה. אך רשימה זו שונה מזו שבחיבורינו, שרבינו מנה את דוד שלמה וצדקיה במקום אביה יאשיה ויכניה. סוף דבר, לא ידעתי מקור רבינו בענין זה. עוד בענין סך מלכי יהודה הרשעים, ראה פירוש רבינו אפרים, שופטים ('מכתיבה אשכנזית'), עמ' קצב [בדילוגים שלא סומנו]: "ולכך תמצא ט' מלכי יהודה שכתוב בהם 'ויעש הרע', שהרשיעו: רחבעם, אמציה, אביה, יהורם, אחזיהו, אחז, יהויקים, מנשה, אמון. ואף על פי שכתוב (דה"ב לו יב): 'ויעש צדקיהו הרע', אעפ"כ היה צדיק, דאמרינן: למה נקרא שמו 'משלם'? שהיה מושלם במעשיו, אלא שעוון דורו גרם לו".

160 משה וסיני וסיון = 613 = תרי"ג. גימטריא זו הובאה בספר קושיות (אות שכה, ס"ע רל), ובפירוש רבינו אפרים (יתרו, עמ' רלט; בשיבוש, עיי"ש), ונתבארה בספר רוקח, סי' רצו, ס"ע קסד: "לכך לא ניתנה תורה לא במזל טלה ולא במזל שור, לפי שכתוב: 'לקחת מתנות באדם', כי אם במזל

ומגילת רות פותחים בו', פרט שלא נתפרש בחיבורינו: "הפרשה [=פרשת 'וישב'] כולה, התחלת הפסוקים בוי"ו, חוץ משמונה פסוקים... [כאן מונה את שמונת הפסוקים, ע"י הערה קודמת], כנגד המילה שניתנה לשמונה; שכל הפרשה סיפורים של ווי"ם: ווי היה במכירת יוסף, ווי במיתת אשת יהודה ובניו, ווי באשת פוטיפרע, ווי בבית האסורים, ווי לסריסי פרעה. חוץ משמונה פסוקים שאמרנו למעלה, שזכתה אסנת בת פוטיפרע להזדווג למולים. כיוצא בדבר, 'ויהי בימי שפוט השופטים' (רות א א), כולן ווי"ן, חוץ מח' פסוקים שבספר רות, שנזדווגה רות עם בועז ויצא ממנה מלכות". וכך, בשניונים, בפירוש הרוקח לתורה, וישב, ס"ע רפד; ספר קושיות, אות רמ, עמ' קפד-קפה.

158 דבר אחר שנרמז בכך שבמגילת רות יש שמונה פסוקים חריגים - הם הפסוקים המתחילים שלא באות ו.

159 ל"מ מקור מפורש לסך מלכי יהודה הצדיקים זה; מה עוד, שלאחת השיטות צדקיה היה רשע [ראה: מדרש תדשא, פרק כ (אומ"ד, עמ' 484 סוט"א); אסת"ר, פתיחתא ו; אסת"ר, ג א, ועוד], ולא כרבינו המונה בכלל הצדיקים.

אמנם, במדרש שכל טוב, בראשית מט כז, מונה את מלכי יהודה אחד לאחד: "...דוד, שלמה... ומשלמה עד גלות יכניה ט"ו: רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציה, עוזיהו, יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, אמון, יאשיה, יכניה - הרי ט"ו" [מקורו מבר"ר (מהדורת תיאודור-אלבק), צו ח, אלא ששם הושמט הפירוט]. וראה גם שמו"ר, טו כז: "משם התחילו המלכים פותחין והולכין: ובן שלמה רחבעם, ובן רחבעם אביה, ובנו אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציה, עוזיהו, יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, אמון, יאשיהו, יהויקים, כיון שבא צדקיהו, דכתיב: 'ואת עיני צדקיהו עיוור' - חסר אורה של לבנה". ולא ידעתי מדוע השמיט שמו"ר את יכניה (שהובא במדרש שכל טוב), ומדוע מדרש שכל טוב השמיט את יהויקים ואת צדקיה (שהובאו בשמו"ר). וצ"ע. ובבמדב"ר, יג יד: "ט"ו מלכים שהיו מן רחבעם ועד צדקיהו, מלך בן מלך, מהם היו